

Co je to Natura 2000?

Natura 2000 je největší soustava chráněných území na světě, kterou na svých územích podle jednotných pravidel¹ pomáhají spoluvytvářet všechny členské státy Evropské Unie. Tento unikátní celoevropský nástroj ochrany přírody nám pomáhá chránit a pro další generace zachovat vzácné a ohrožené volně žijící živočichy, planě rostoucí rostliny a přírodní stanoviště.

Tyto části přírody, které tvoří tzv. předměty ochrany lokalit soustavy Natura 2000, mohou být do jisté míry odlišné od těch, pro které vymezujeme na našem území například národní parky, chráněné krajinné oblasti či maloplošná zvláště chráněná území. Důvodem je skutečnost, že jejich vzácnost, ohrožení a význam jsou posuzovány na úrovni celé Evropské unie. Neznamená to však, že „česká“ zvláště chráněná území a „evropská“ soustava Natura 2000 jsou z hlediska svého zaměření úplně odlišná. Naopak – v mnoha případech jsou v překryvu, mají společné cíle a existují vedle sebe jako účinné nástroje územní ochrany biodiverzity² jak našeho státu, tak i Evropy³.

Celoevropský charakter soustavy má ještě jednu nespornou výhodu. Ti, kteří se v členských státech na péči a ochraně soustavy Natura 2000 podílejí, tvoří významnou expertní platformu, v rámci které dochází ke komunikaci, sdílení zkušeností a vzájemné pomoci za účelem zajištění koordinace společného ochrannářského úsilí.

¹ tato pravidla jsou stanovena právními předpisy Evropské Unie, směrnici „o ptácích“ z roku 1979 a směrnici „o stanovištích“ z roku 1992, u nás jsou převzata do zákona o ochraně přírody a krajiny

² podle Úmluvy o biologické rozmanitosti, jejíž smluvní stranou je i Česká republika, chápeme biodiverzitu jako variabilitu všech žijících organismů včetně, mimo jiné, suchozemských, mořských a jiných vodních ekosystémů a ekologických komplexů, jejichž jsou součástí, a zahrnuje rozmanitost v rámci druhů, mezi druhy i rozmanitost ekosystémů

³ o rozložení soustavy chráněných území v České republice si lze udělat dobrou představu na mapovém serveru Agentury ochrany přírody a krajiny <http://webgis.nature.cz/mapomat/>

Co chráníme v rámci soustavy Natura 2000 a proč?

Předměty ochrany lokalit soustavy Natura 2000 na evropském území, včetně mořských oblastí (které u nás s ohledem na umístění České republiky v nitru Evropy logicky vymezovány nejsou) tvoří zhruba 2000 druhů rostlin a živočichů a 230 typů přírodních stanovišť. V České republice je Natura 2000 tvořena 42 ptačími oblastmi a 1111 evropsky významnými lokalitami vyhlášenými pro 153 druhů a 61 stanovišť. Natura 2000 u nás pokrývá zhruba 14 % území. Na něm je snaha cílenou péčí ze strany vlastníků, hospodářů a orgánů ochrany přírody⁴ udržet příznivé podmínky pro výskyt chráněných druhů a stanovišť v dlouhodobém časovém horizontu, a tím přispět k zachování biologické rozmanitosti Evropy.

K podpoře zajištění tohoto cíle je potom k dispozici několik finančních dotačních mechanismů, ať už z národních nebo evropských zdrojů. Finance jsou totiž jedním ze zcela klíčových předpokladů efektivní ochrany lokalit, resp. péče o ně. Přehled dostupných zdrojů (ale i na co je možné je v lokalitách soustavy Natura 2000 využít a kolik je prostředků potřeba) můžeme nalézt například v Prioritním akčním rámci pro soustavu Natura 2000 v ČR pro období 2021-2027.

Druhy a přírodní stanoviště, které chráníme v lokalitách soustavy Natura 2000, nejsou vybrány náhodně, ale mají tzv. deštníkový charakter. To znamená, že péče o tato území prospívá zároveň řadě dalších druhů rostlin či živočichů, které mají podobné nároky na přírodní prostředí, ve kterém se přirozeně či sekundárně vyskytují. Tím zároveň stoupá význam ochrany „naturových“ druhů a přírodních stanovišť pro zachování přírodního bohatství naší i evropské přírody a krajiny.

Z této ochrany potom společnost získává mnoho výhod. Přírodní a přírodě blízké ekosystémy a procesy, které v nich probíhají, nám poskytují mnoho tzv. ekosystémových služeb. Tyto služby nabývají na významu zejména v době čím dál více se projevující klimatické změny a jejich

⁴ potřebná péče je vymezena v tzv. souhrnech doporučených opatření pro evropsky významné lokality a v případě potřeby též pro ptačí oblasti dostupných na Ústředním seznamu ochrany přírody <http://drusop.nature.cz/portal/>

negativních dopadů na přírodu a člověka. Lokality soustavy Natura 2000 napomáhají třeba čistit a zadržovat vodu v krajině a tím přispívat k ochraně před povodněmi či regulovat mikroklima a ochlazovat tak své okolí. Dalším příkladem z pestré palety neméně prospěšných služeb, které ochrana evropsky významných lokalit a ptačích oblastí společnosti poskytuje, je i funkce estetická a rekreační – je dobře známo, že při regeneraci od ruchu velkoměsta nejlépe poslouží výlet do přírody.

Omezuje mě nějak soustava Natura 2000?

Ochrana přírody je velmi často na základě předsudků či jen neznalostí spojována se zákazy a vymezováním rezervací, ve kterých je lidská činnost zásadním způsobem omezena. Tento zjednodušený předpoklad v případě lokalit soustavy Natura 2000 neplatí, neboť až na výjimky – například v lokalitách, kde někteří živočichové potřebují ke svému vývoji v určitém časovém období klid – je většina evropských druhů a přírodních stanovišť vázána na nějakou formu lidské činnosti, jako je kosení, pastva, šetrné lesní hospodaření a další. Necitlivá regulace těchto forem hospodaření či jejich opuštění naopak často předmět ochrany lokalit soustavy Natura 2000 přímo ohrožuje.

Nové stavby nebo jiné projekty musí být z hlediska svých dopadů důkladně posouzeny pouze v případě, že jsou v rozporu s nároky předmětu ochrany – tedy těch druhů nebo přírodních stanovišť, pro které je konkrétní evropsky významná lokalita nebo ptačí oblast vymezena a jako taková by činnost mohla být v rozporu s cíli ochrany tohoto území. V lokalitách soustavy Natura 2000 jde proto především o respekt k těmto cílům a citlivou úpravu dosavadních aktivit, než o jejich naprosté omezení, které často není ani žádoucí. V případě omezení hospodaření, zejména na zemědělské a lesní půdě je k dispozici finanční mechanismus kompenzací, stejně tak je možné kompenzovat škody způsobené vybranými druhy živočichů.

Natura 2000 ...

... je jedinečnou příležitostí, jak do budoucna ve spolupráci s dalšími zeměmi zachránit (alespoň) to nejcennější z evropské přírody.

Pro detailnější informace o jejích cílech, legislativních i věcných základech se neváhejte obrátit na oddělení soustavy Natura 2000 Ministerstva životního prostředí.